

A. T. LINHART: TA VESELI DAN ALI MATIČEK SE ŽENI

1. Za pisanje v slovenščini je dobil Linhart pobudo od barona Žige Zoisa. Tako sta nastali prvi slovenski igri: Županova Micka in Ta veseli dan ali Matiček se ženi. Obe komediji sta prestavljeni na naša tla, torej lokalizirani, obe imata narodno - vzpodbudno in protifevdalno ost. S komedijo Matiček se ženi dobimo Slovenci vsaj bežen stik s sočasno evropsko literaturo. Matiček je sicer izšel že leta 1790 v knjižni izdaji, zaradi preveč revolucionarnih idej pa je mogel biti izveden šele leta 1848!

2. Rokoko je slog v slikarstvu, arhitekturi, uporabni umetnosti, deloma tudi v glasbi in književnosti 18. Stoletja in so zanj značilne zlasti lirske pesmi, ki v lahkotnem tonu družabno opevajo ljubezen, prijateljstvo, vino in življenjske užitke.

Rokoko - slog po baroku med l. 1720 in 1780 z jedrom v Franciji, Nemčiji in Italiji. Značilne so okrasne, igrive oblike, ljubkost in lahkotnost.

3. Linhart se je za med pisanjem Matička naslonil na Beaumarchaisovo Figarovo skladbo.

4. Matiček je predelava, ker A. T. Linhart izvirnika ni samo prevedel, vendar ga je tudi predelal ter dopolnil.

5. **Komedija** - veseloigra, že pri Grkih ob tragediji najpomembnejša dramska zvrst, nasprotje tragediji, ker zbuja vesele, razigrane, vedra občutke, pogosto smeh; njene glavne sestavine so komičnost, vedrina, razigranost, pa tudi satiričnost.

Komedija je dramska zvrst, ki prikazuje konflikte, ki so pogosto navidezni, jih razpleta v veder konec in zbuja smeh s komiko. Poznamo situacijsko, značajsko ter besedno komiko.

GRŠKA: (comos-trop pijančkov, aoides-peti)

stara: Opisuje politične dogodke ter družbene razmere.

nova: Izpostavlja tipe ljudi, temelji na zamenjavah.

RIMSKA:

Zgleduje se po novi grški komediji (poznamo situacijsko in besedno komiko).

KLASICISTIČNA:

Zgleduje se po rimski komediji, situacijski in besedni komiki doda še značajsko komiko.

6. Poznamo besedno, značajsko in situacijsko komiko. Matička bi uvrstili med situacijsko komiko.

7. Komičnost povzroča značaj - pijani, jecljavi Gašper

Komične situacije v Matičku povzročajo:

nasprotovanja - Baron pošlje Tončka v Ljubljano, njegova žena pa ga skriva na gradu;

spletke - Baron misli, da se je srečal z Nežko, v resnici je to bila njegova žena.

8. Največ aktualnih bodic vsebuje šesti prizor v petem dejanju - baron zamenja Rozalo za Nežko.

9. Demokratično razmišljanje Matička se pokaže v 5. Aktu:

“Ali je kaj boljši kakor jaz?...

Vzemi mu denarje, žlahto,

ime,

potegni mu dol to prazno odejo

in postavi ga tja,

kakor je človek sam na sebi,

tak ne bo vreden,

da bi on meni služil...”

10. Matiček je za gledalce danes še vedno zanimiv, vendar pa na njih ne učinkuje več s svojo družbeno in politično satiro, kot je vplival na ljudi v Linhartovem času.

11. Glavne osebe v komediji:

BARON NALETEL:

Brezskrbnost do tega, da je ukazovalen, zaverovan vase, v lastno dostojanstvo, ki ga vse bolj izgublja.

Dolgočasje in brezskrbnost sta ga privedla do tega, da je postal ukazovalen in zaverovan vase. Vse ženske so bile boljše od njegove žene, pa čeprav je ves čas vedel, da ga ljubi in da on ljubi njo.

ROZALA:

Gospa je bila ženska, ki bi storila vse, da bi spet pridobila pozornost svojega moža. Pokazala je svojo spretnost v spletkah in moža večkrat speljala na napačno sled. Bila je zelo razumevajoča do malega Tončka in ga skrivala pred baronom.

MATIČEK:

Prebrisan fant, ki s svojo pametjo premaguje nadrejene, v boju brezobziren, ker ravna v samoobrambi.

Matiček je primer podložnega, ki naj bi ubogal gospodarja ne glede na vse ostalo. Toda Matiček ima v glavi več soli, kot njegov gospodar in jo zna tudi pametno uporabiti. S svojo domiselnostjo je barona večkrat speljal na led. Toda kljub vsemu je ostal zvest svoji nevesti, ki jo je brezmejno ljubil. Ko je mislil, da ga je prevarala, se je bil pripravljen spoprijeti s samim baronom.

NEŽKA:

Nežka je bila podobna Matičku, le da je bila ženska in so ji šle po glavi drugačne vrste spletkarij. Bila je ženska, ki se je znašla v vsakem položaju, ob vsaki priložnosti. Sploh se ni bala barona in gospodarice. Pomagala je celo spraviti barona na led, in to kar trikrat. Zelo je ljubila Matička, zanj je bila pripravljena dati vso svojo doto.

TONČEK:

Tonček je sramežljiv študent, ki mu je srce gorelo za gospo. Rad je imel ženske in dekleta. Zelo se je bal barona, saj bi skočil skozi okno, samo da bi mu pobegnil.

Označeni z imeni: baron Naletel, Zmešnjava in Budalo.

12. Komedija je zgrajena podobno kot tragedija. Razplet je precej hitrejši kot v tragediji:

zasnova

zaplet

vrh

razplet

razsnova

Komedija je zgrajena iz 74 prizorov. V njej nastopa 12 oseb. Zanja je značilen

dvogovor. Prikazuje konflikte, ki so pogosto navidezni, jih razpleta v veder konec in zbuja smeh s komiko.

13. Linhart je uporabil takrat živ jezik preprostega ljudstva z elementi germanizma in arhaizma.

Jezik je slovenski knjižni z veliko narečnih besed. To vse skupaj tvori nekakšen kmečki jezik.

Viri: *A.T.Linhart: Ta veseli dan ali matiček se ženi, Kondorjeva izdaja, Mladinska knjiga, Ljubljana 1977

*Janko Kos: Književnost, , GZP Mariborski tisk, Maribor 1996